

İSTATİSTİK

İstatistik, olayların geçmişi, hâli hakkında bizleri aydınlatır ve gelecek için tahminlerde bulunmamızı sağlar.

Eski Mısır'da ve Çin'de ortaçağda alle reisleri sayılmış, arazi hakkında ve halkın yaşama koşullarını anlamak, vergileri saptamak için bazı istatistik çalışmaları yapılmıştır.

İlk nüfus sayımları da eski Roma da yapılmış, yine o zamanlarda mabetlerde doğum ve ölüm olayları için kayıtlar tutulmuş, Büyük İskender ve Sezar da savaşı yararlı kılmak, asker ve vergi toplamak amacıyla istatistiğe başvurmuşlardır.

Tarihteki tüm bu çalışmalarda istatistiki çabalarda uygulanan yöntemler keyfi ve ilkel olduğundan, elde edilen sonuçlar da sağlıklı değildir. İstatistiğin gerçek ve olumlu gelişimi, modern devlet fikrinin genişlemesi ve yayılması ile başlamıştır. Devletler, nüfus, ordu, maliye, bayındırlık, sanayi ve ulaştırma gibi konularda sağlıklı bilgiler toplamak gereğini duymaya başlayınca, bu unsurların toplanma şekil ve yöntemleri ortaya çıkmış, böylece istatistik yöntemleri de ilk adımlarını atmıştır.

Daha sonraları istatistik, biyoloji, antropoloji, coğrafya, tıp ve özellikle ticari ve ekonomik alanları da kaplamaya başlamış ve neredeyse olayların önem dereceleri veya tekrarları hakkında hüküm vermek gerekse, orada istatistiğin yardımına başvurulmuştur.

İstatistiğin ekonomiyile çok yakın bir bağlantısı vardır. Hatta günümüzde geçerliliğini koruyan ekonomi prensiplerinin, temelde istatistiklere dayandığını, bir başka deyişle istatistiklerden alınan bilgilere yöneldiğini söylemek kabildir.

Her ne kadar bazı çevreler ve kişiler, istatistik çalışmalarının, sonuçlarının önemini idrak etmek ve realiteye yakınlığı konusunda kuşku dolu yaklaşımlarla hareket etmekteyseler, şurası bir gerçektir ki, istatistik değişen olayların âdeta aynasıdır.

İstatistik, rakibi susturan kuvvetli bir vasıta. Bazen saatlerce söylenen nutukların, sayfalarca yazılan eserlerin göremeyeceği görevi, birkaç rakamla, istatistikle görmek mümkündür. İstatistik genel kültürün önemli bir unsuru, pozitif çalışmanın da temel taşıdır.

İstatistiğin bireye olan hizmet ve faydası onun işinin, mesleğinin türü ve önemine göre değişir. Örneğin, her bireyin ve ailenin bir geliri ve gider istatistiği yapmakta büyük kazanç olabilir. Aile geliri ile genel giderler arasında bir denge, rasyonel bir sonuçta istatistiğin rolü büyüktür. Bir memleketin iyi idare edilebilmesi için, onun bütün kudret ve kuvvet kaynaklarının tanınması gerekir. Devlet, nüfus, askerlik, ziraat, sanayi, ticaret, fiyat, milli eğitim, sağlık ve sosyal yardım, bayındırlık ve ulaştırma alanlarında bilgi edinmek ister ve tüm bu bilgileri de ancak istatistik ile sağlayabilir.

İstatistikde daha önceden hazırlanmış kaynaklardan faydalanma yöntemine ikincil kaynak yöntemi denir. Bunlar diğer kişi ve kurumlarca derlenen verilerdir, ikincil kaynak yönteminden yararlanılarak yapılan araştırmalar, genel olarak teorik araştırmalardır. Verilere ait sorumluluk (somut verilerin doğruluk derecesi) verileri toplayana aittir.

Fakat veriler toplanırken kullanılan teknikler çok kere bilinmediğinden, verilere ne derece güvenilebileceği belli değildir.

Demografik Sayım yönteminde ise; nüfusun tamamını kapsadığı için çok masraflıdır ve büyük personel çalıştırılmasını gerektirirler. Demografik sayımlar yapıldıktan sonra sonuçlar hemen elde edilemez. Çok kere milyonlarca insanı kapsayan böyle sayımlardan sonuç elde etmek için binlerce araştırmacının 3 sene çalışmaları gerekir.

Bunun için yaklaşık sonuçlar elde etmek amacıyla daha çok sondajlar yapılır. Sondajlarda genel olarak nüfusun % 10'u veya % 1'i veya daha küçük orandaki - bir oranı sondaja tabi tutulur.

Görüldüğü gibi demografik sayımlar hükümet tarafından yaptırılan sayımlardır. Fakat sondajlar, kurumlar ve birey olarak çalışan araştırmacılar tarafından da yapılabilirler.

Sayılama bilimi olan istatistik yöntemlerinin araştırmacının, plaslama, veri toplama, analiz ve yorumlama gibi önemli aşamalarda yapacağı hataları onarması imkânsızdır. İstatistik ancak doğru olarak kullanıldığı takdirde yararlı ve güçlü bir unsurdur. Eğer istatistik yöntemlerinin gerektiği sayıtlara dikkat edilmez ise sonuçların yanlış olacağı aşîkârdır. Bu husus elbetteki istatistik yöntemlerinin değil araştırmacının hatası olacaktır. Yöntemlerin etkinliği sayesinde ancak olayları doğru olarak gözlemleyebiliriz.

Arslan ÖZBEY